

STATISTIKANÕUKOGU KOOSOLEKU PROTOKOLL

Tallinn

04.12.2015 nr 7sn

Algus kell 10.30, lõpp kell 12.10

Juhatas: Tõnu Kollo

Protokollis: Kristina Lauri

Võtsid osa: Ülo Kaasik, Ilmar Lepik, Kätlin Mandel, Andres Ojaver, Andres Oopkaup, Allan Puur, Hede Sinisaar, Marko Udras

Puudusid: Urmet Lee, Taavi Kand, Hannes Pahapill, Margus Sarapuu

Kutsutud:

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi majandusarengu osakonna juhataja Kaupo Reede

Statistikaameti peadirektori asetäitja Tuulikki Sillajõe

Statistikaameti meetoodika ja analüüsi osakonna juhataja Kaja Sõstra

Statistikaameti ettevõtetus- ja põllumajandusstatistika osakonna juhataja Ene Saareoja

Eesti Panga statistikaosakonna juhataja Jaanus Kroon

Päevakord

- 1. Nullbürokratia algatuse tutvustus**
- 2. Eesti Panga 2016.–2020. aasta statistikatööde loetelu projekti tutvustus**
- 3. Kokkuvõtte statistikanõukogu 2015. aasta tööst ja 2015. aasta tegevuse aruande koostamise kavandamine**

Otsustati:

Kinnitada päevakord.

1. Nullbürokratia algatuse tutvustus (Lisa 1)

Kaupo Reede andis ülevaate halduskoormuse vähendamise ehk nullbürokratia projektist, mille avakohtumine oli 27.06.2015. Algatuse eesmärk on heita värske pilk avaliku sektori igapäevastele ülesannetele ja hinnata ettevõtetele kogutava info vajalikkust ja viisi ning algatada huvigruppe kaasav arutelu. Lisaks aitab algatus avalikul sektoril aru saada, millist agregeeritud infot on ettevõtetele vaja tagasi peegeldada.

Ettevõtjad ja erialaorganisatsioonid esitasid bürokratia vähendamise ettepanekud Rahandusministeeriumile (tähtaeg 01.12.2015). Et ettepanekuid tuli üle paarisaja, näitab see, et probleem on tõsine ja ettevõtjatel on algatusse usku. Lähiajal saadetakse ettepanekud valdkonnaministeeriumidele läbitöötamiseks. Ministeeriumitelt saadud tagasiside vaatab üle ministrite ja ettevõtjate esindajate komisjon. Tagasiside peaks ettepanekute esitajateni jõudma kevadel 2016. Finantsvahendite planeerimist saab arutada pärast ettepanekute läbitöötamist.

Ene Saareoja, kes oli esitatud ettepanekud üle vaadanud, selgitas, et Rahandusministeeriumi veebilehel 03.12.2015 avaldatud 229 ettepanekust umbes 65 puudutab Statistikaametit, mõned ettepanekud on Eesti Pangale. Üldistatuna saab välja tuua, et ettevõtjad soovivad riigi ühtset andmekogumiskeskonda, kesksel andmeladu ja eeltäidetud küsimustikke. Ettepanekuid on mõnest valdkonnast rohkem, teisest vähem, aga näiteks põllumajandusvaldkonnast ei tehtud ühtegi ettepanekud. Rahandusministeeriumist on tulnud juba info, et ka pärast tähtaega on ettepanekuid iga päev juurde tulnud ja ilmselt tuleb neid veel.

Arutelu:

Statistikanõukogu toetab aruannetega ettevõtetele põhjustatava halduskoormuse vähendamist. Paraku ei ole riik näiteks Statistikaametile mitme varasema statistikanõukogus arutatud ettepaneku elluviimiseks finantsvahendeid leidnud. Halduskoormuse vähendamine on tavaliselt kallis projekt. Arvestada tuleb, et ettevõtjate koormuse vähendamine tähendab riigi koormuse suurendamist. Ka Eesti Panka puudutavate ettepanekute realiseerimine on Eesti Panga jaoks kallis. Selliste mahukate muudatuste elluviimiseks on vaja suuri investeeringuid.

Ettepanekute läbitöötamisel tuleb arvestada kõiki osapooli. Näiteks, kui ühele ministeeriumile tundub, et ühte või teist aruannet ei ole vaja, siis tuleb pakkuda välja lahendus, kust ja kuidas selle aruandega kogutavaid andmed teistmoodi saada. Ilmselt tuleb muuta ka õigusruumi, sest praeguses avaliku teabe seaduses on keelatud asutada ühtede ja samade andmete kogumiseks eraldi andmekogusid. Samas on ebamäärane, kuidas saada vajalikke andmeid teise asutuse olemasolevast andmekogust. Praktikas ei ole harvad juhtumid kui andmekogust andmeid küsides selgub, et neid ei saa, sest andmete küsimist ajendanud vajadus ei ole selle konkreetse andmekogu põhimääruses või vastavas seaduses kirjas.

Riigi andmekorraldust ei nähta tervikuna. Ühelt poolt, avaliku teabe seadus küll ütleb, et põhiandmeid võib koguda ühe korra, kuid sageli tulevad vastutavad töötajad välja ettepanekutega neid oma andmekogudes dubleerida, ja Andmekaitse Inspeksioon (andmekogude kooskõlastajana) peab neid maha tõmbama. Teiselt poolt on nii, et selleks, et mitu asutust saaks oma andmekogumist vähendada, tuleks mõne asutuse andmekogumist suurendada. Riikliku statistika seadus annab Statistikaametile õiguse teha ettepanekuid andmekogude täiendamiseks, kuid asutused pole alid neid täiendusi sisse viima.

Avaliku arutelu käigus ei tohi unustada, et riikliku statistika tegemine peab olema sõltumatu. Seega ei saa keegi ette kirjutada, milliseid andmed Eesti Pank või Statistikaamet peab või ei tohi statistika tegemisel kasutada. Riikliku statistika tegemisele kehtivad kindlad reeglid.

Ettevõtjate seisukohalt on oluline, et riigile andmete esitamine muutuks lihtsamaks, selles suunas viiks keskne andmete esitamise süsteem. eSTATiga ei olda väga rahul, sest sisestamine on ebamugav, juhised on keerulised ja klienditeenindus on hõivatud. Oluline on vaadata tervikpilti, eesmärk ei ole ära kaotada ühte või teist aruannet, vaid tuleb vaadata, kus süsteemis midagi saaks täiendada, et sellest saaksid kõik kasu. Näiteks selleks, et riigis tervikuna halduskoormust vähendada, tegi Statistikaamet juba 2012. aastal ettepaneku täiendada TSD ja TÕRi viie näitajaga. Aga midagi ei ole muutunud. MTA põhjendus on, et nemad koguvad andmeid maksukorralduse seaduse raames ja Statistikaameti jaoks nad andmeid koguda ei saa.

Nullbürokratia algatuse kontekstis on märgiline, et uuest raamatupidamisest ja Euroopa Kohtu määrusest tulenevalt vähendatakse mikro- ja väikeettevõtetele nõutavate näitajate hulka. Et riikliku statistika tegemiseks on neid andmeid siiski vaja, aga Statistikaamet neid RIKst enam ei saa, siis peab ta selle asemel tegema uued aruanded. Seega aruandluskoormus mitte ei vähene, vaid suureneb.

Igasugused, isegi väiksed algatused andmete esitamist mugavamaks muuta, võtavad üle ootuste kaua aega. Juba kolm aastat üritab Statistikaamet ajale jalgu jäänud eSTATi (2006. aastal juurutatud andmekogumise infosüsteem) kasutajamugavuse parandamist. Elluviimine aga on jäänud finantsvahendite puuduse taha. Statistikaametil endal ei ole juba aastaid IT investeeringuteks raha. Nüüd lõpuks on asi nii kaugel, et struktuurifondidest on 40 000 EURi eraldatud ja saab hakata tööle.

Nullbürokratia algatuse kontekstis ei tohi unustada, et Euroopa vajab majanduskriiside ennetamiseks üha rohkem andmeid. Paraku annavad Eesti ministrid Euroopa töökoosolekutel nõusolekuid, et ühe või teise ülevaate jaoks kogutakse Eestis andmeid, samas hindamata, kui suur maht on see Eesti riigile ja/või Statistikaametile.

Otsustati:

1.1 Võtta ettekanne teadmiseks.

1.2 Esitada statistikanõukogu arvamus nullbürokratia töögrupile.

Eesti Panga 2016.–2020. aasta statistikatööde loetelu projekti tutvustus (Lisa 2 ja 3).

Jaanus Kroon rääkis statistika rollist Eesti Pangas, tutvustas Eesti Panga statistikatööde loetelu ja peamisi statistikaväljundeid ning lõpetas statistikute ees seisvate väljakutsete kirjeldamisega.

Eesti Pank teeb statistikat Eesti Panga seadusest tulenevas ulatuses riikliku statistika seaduse, aga ka krediitiasutuste seaduse alusel. Eri seaduste alusel statistika tegemiseks kogutavatele andmetele kehtivad erinevad konfidentsiaalsusnõuded. Näiteks ei saa finantssektori statistikat riikliku statistika seaduse alusel teha, sest siis laieneks neile andmetele statistiline konfidentsiaalsus ja seda statistikat ei saakski üksikute pankade tuvastamise võimaluse tõttu avaldada. Tundub, et tuleb kaaluda riikliku statistika seaduse kehtivas redaktsioonis juba väliskaubandus- ja tööstustoodete kohta kehtiva passiivse konfidentsiaalsuse laiendamist teistele statistikavaldkondadele.

Esitletav statistikatööde loetelu katab hetkel seetõttu ca 20% Eesti Pangas tehtavast statistikast. Siiski ei erine 2016. aasta loetelu palju 2015. aasta loetelust. Uued tööd on leibkondade finantskäitumise ja tarbijaharjumuste uuring ning konkurentsivõime efektiivsuse vahetuskursi indeksid.

Suur osa statistikute ees seisvatest väljakutsetest järelduvad 2008/2009 finantskriisist, sh G-20 tegevusplaan (IMFi andmelevi standard SDDS+); EL mikro- ja makrojärelevalve raamistiku ümberkujundamine (nn 6-pack regulation jms); skoobi laienemine (pangad vs kogu finantssektor). Kõigi nende tegevuste eesmärk on suurema andmehulga varal võimalikke kriise ennetada.

Samast on ajendatud ka tihedamad kontrollimehhanismid, mis on tõstatanud vajaduse lisaks klassikalistele statistikaagregaatidele laialdasemalt kasutada üksikandmeid. See omakorda on Euroopa keskpankade süsteemis kaasa toonud järelevalveks kogutud andmete ja statistika tegemiseks kogutud andmete suurema läbipõimumise.

Lisaks Euroopast tulenevatele väljakutsetele on Eesti Panga statistikaosakonna fookuses tõhusate IT-lahenduste loomine ja andmeturve ning avaldamispoliitika ülevaatus. Praegu saadab Eesti Pank Euroopasse oluliselt rohkem andmeid kui Eestis avaldab.

Arutelu:

Eesti Pangas on statistikaosakond üks suurematest osakondadest. Samas on näha vähemalt Euroopa rahaliidu statistikavajaduse ja –nõudmise edasist kasvu ning ootusi sinna kuuluvate riikide liitumiseks globaalse laiendatud statistikastandardiga SDDS+. Sama funktsiooni kogu riigi kontekstis katab ja sama surve all on Statistikaamet, olemata kaugeltki suurim riigiasutus.

2. Kokkuvõtte statistikanõukogu 2015. aasta tööst ja 2015. aasta tegevuse aruande koostamise kavandamine.

Tõnu Kollo andis lühiülevate statistikanõukogu 2015. aasta tööst ja selgitas seekordse aruande koostamise kava.

Otsustati:

3.1 Võtta informatsioon teadmiseks.

3.2 Nõukogu liikmetel esitada Kristina Laurile 2016. aasta tööplaani projekti kohta ettepanekuid hiljemalt 18.12.2015.

(allkirjastatud digitaalselt)

Tõnu Kollo
Koosoleku juhataja

Kristina Lauri
Protokollija